

סימן א. בדין שלוש חצרות, מח ע"א – מט ע"א

מח, ע"א – ע"ב

משנה ... היו שנים, מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה – מביאין ואוכלין באמצע, ובלבד שלא יוציא זה מתוך שלו לתוך של חבירו. היו שלשה, והאמצעי מובלע ביניהן – הוא מותר עמהן, והן מותרין עמו, ושנים החיצונים אסורין זה עם זה. אמר רבי שמעון: למה הדבר דומה לשלש חצירות הפתוחות זו לזו, ופתוחות לרשות הרבים. עירבו שתים עם האמצעית – היא מותרת עמהן והם מותרות עמה, ושתיים החיצונות אסורות זו עם זו.

גמ' ...

מח ע"א – מט ע"א

- א. ושתיים החיצונות כו'. ואמאי? כיון דערבי להו חיצונות בהדי אמצעית, הויא להו חדא!
- ב. אמר רב יהודה: כגון שנתנה אמצעית עירובה בזו ועירובה בזו, ורב ששת אמר: אפילו תימא שנתנו עירובן באמצעית, כגון שנתנוהו בשני בתים. כמאן – כבית שמאי, דתניא: חמשה שגבו את עירובן ונתנוהו בשני כלים, בית שמאי אומרים: אין עירובן עירוב, ובית הלל אומרים: עירובן עירוב. – אפילו תימא בית הלל; עד כאן לא קאמרי בית הלל התם – אלא בשני כלים בבית אחד, אבל בשני בתים – לא. ...
- ג. אמר רב יהודה אמר רב: זו דברי רבי שמעון. אבל חכמים אומרים: רשות אחת משמשת לשתי רשויות, אבל לא שתי רשויות משמשות לרשות אחת.
- ד. כי אמרית קמיה דשמואל אמר לי: אף זו דברי רבי שמעון, אבל חכמים אומרים: שלשתן אסורות.
- ה. תניא כוותיה דרב יהודה אליבא דשמואל, אמר רבי שמעון: למה הדבר דומה – לשלש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים, עירבו שתים עם האמצעית – זו מביאה מתוך ביתה ואוכלת, וזו מביאה מתוך ביתה ואוכלת, זו מחזרת מותרת לתוך ביתה, וזו מחזרת מותרת לתוך ביתה. אבל חכמים אומרים: שלשתן אסורות.
- ו. ואזדא שמואל לטעמיה, דאמר שמואל: חצר שבין שני מבואות, עירבה עם שניהם – אסורה עם שניהם.
- ז. לא עירבה עם שניהם – אוסרת על שניהן.
- ח. היתה באחד רגילה ובאחד אינה רגילה, זה שרגילה בו – אסור, וזה שאינה רגילה בו – מותר.
- ט. אמר רבה בר רב הונא: עירבה עם שאינה רגילה בו – הותר רגילה לעצמו.
- י. ואמר רבה בר רב הונא אמר שמואל: אם עירבה רגילה לעצמו, וזה שאינה רגילה בו לא עירב, והיא עצמה לא עירבה – דוחין אותה אצל שאינה רגילה בו, וכגון זה כופין על מדת סדום.

המקרים הנדונים בסוגיא [מהקל לחמור]:

- א. עירבו שלושתן: עירבה הפנימית עם החיצונות, ושמו עירובן בפנימית בבית אחד [ולפי ב"ש דווקא בכלי אחד] (סעיף א בסוגיא)
 - ב. עירבו שלושתן: עירבה הפנימית עם החיצונות ושמו עירובן בחיצונות, או שמו עירובן בפנימית בשני בתים [ולפי ב"ש אפילו בשני כלים בבית אחד] (סעיפים ב-ו)
 - ג. עירבו חלקן [שתיים או אחת] (סעיפים ט-י)
 - ד. לא עירבו כלל (סעיפים ז-ח)
- מקרה א מוסכם: שלושתן נחשבות כחצר אחת ולכן מותר לטלטל מכל אחת לכל אחת [סעיף א].

על מקרה ב נחלקו: נחלקו התנאים, נחלקו אמוראים בגמרא [סעיפים ג-ו] בפירוש התנאים, ונחלקו הראשונים בפירוש האמוראים [שתי לישנות ברש"י].

שלושה דינים אפשריים:

1. כולן מותרות זו עם זו
2. החיצונות מותרות עם הפנימית [דהיינו להכניס לפנימית כלים ששבתו בחיצונות], דאין רשות אחרת מושכת, אך לא הפנימית בחיצונות, דזו מושכתה לכאן וזו מושכתה לכאן (רש"י).
3. כולן אסורות מלהכניס ולטלטל מזו לזו
נציג את שלוש המחלוקות בטבלאות הבאות:

לישנא בתרא ברש"י			לישנא קמא ברש"י		
שמואל	רב		שמואל	רב	
2	1	רבי שמעון	1	1	רבי שמעון
3	2	חכמים	3	2	חכמים

לפי רב, רבי שמעון מתיר לחלוטין, וחכמים יורדים דרגה אחת. לפי שמואל חכמים אוסרים לגמרי, ואילו שיטת ר"ש תלויה במחלוקת הלישנות: לל"ק ר"ש מתיר לחלוטין (כמו אצל רב), מה שיוצר מחלוקת קיצונית בינו לבין חכמים; ללישנא בתרא כשם שחכמים יורדים דרגה אצל שמואל, אף ר"ש אף יורד דרגה ומתיר רק כדין [2].

רש"י מציג את השיקולים לכל אחת מהלישנות:

אף זו דברי ר' שמעון – אפילו להשתמש שתייהן עמח, ר' שמעון הוא דשרי, דהא אפילו אמצעית בשתייהן נמי שרי, אבל לרבנן – פליגי בכולה, ואמרו שלשתן אסורין זו עם זו, לישנא אחרינא: אף זו דברי ר' שמעון – ר' שמעון גופיה לא שרי אלא חיצונות באמצעית, וקשיא לי: הא תנן במתניתין היא מותרת עמחן ועוד: מאי אף, הכי איבעי ליה למימר: זו דברי ר' שמעון, אף משמע דבתרווייהו שרי, ולשון אחרון זה שמעתי וכן עיקר: והיא מותרת עמחן דמתניתין מתרץ לך שמואל דבהיתר שימוש שבאמצעית קאמר, דומיא דהוא מותר עמחן דרישא, ואידי דתנא רישא הוא מותר עמחן תני נמי סיפא, ואף זו הכי משמע: אף ר' שמעון המיקל אוסר בזו, דאין אמצעית מותרת בחיצונות, אף איסור זה ר' שמעון נמי אמרו כרבנן, ואלישנא קמא קשיא מאי ואזדא שמואל לטעמיה, אי נמי הוה אמר כרב הוה מצי נמי למימר: לרבנן, עירבה עם שתייהן – אסורה עם שתייהן, דאין שתי רשויות משתמשות לרשות אחת.

התמיכה בל"ק היא מלשון המשנה 'היא מותרת עמחן', ומשמע שהפנימית מותרת בחיצונות, אלא שרש"י דוחה ראיה זו ומסביר: היא מותרת עמחן ברשותה שלה.

תמיכה נוספת בלישנא קמא נובעת מלשונו של שמואל 'אף זו דברי ר"ש', דהיינו לא רק ההיתר של דרגה [1] הוא במחלוקת ר"ש וחכמים אלא גם ההיתר של דרגה [2] הוא רק של ר"ש ולא של חכמים.

אמנם רש"י מתרץ לשון זו גם ללישנא בתרא: אף ר"ש המיקל מודה באיסור הפנימית בחיצונות. לפי זה ה'אף' לא מתייחס להיתר אלא לר"ש [אך מהמשך לשונו של רש"י משמע שהאף מתייחס לאיסור, וצ"ע].

הראיה של רש"י ללישנא בתרא היא מסעיף [ו], שם אומר שמואל שאע"פ שעירבה עמחן אסורה עמחן. והנה ללישנא בתרא הפירוש הוא ששמואל הרי פוסק בעירובין כדברי המיקל, דהיינו ר"ש,

ובכל זאת אוסר אותה עמהן, מה שמתאים לשיטתו שאף ר"ש אוסר כדרגה [2], דאילו לשיטת רב הרי ר"ש מתיר לגמרי, ולכן אזדא שמואל לטעמיה.

לעומת זאת לפי לישנא קמא גם שמואל מודה לרב, שר"ש מתיר לגמרי, וממילא הגמרא מביאה את המימרא של שמואל מתוך נקודת הנחה שהוא פוסק כשיטת חכמים (ולא כמיקל), וא"כ קשה מדוע לא ניתן ליישב מימרא זו גם אם שיטת רב, שהרי גם לשיטתו חכמים אוסרים חלק מהטלטול (הפנימית בחיצונות), ואין הכרח לומר ששמואל פסק כאן שאסור הטלטול לגמרי, ואין ראיה דאזדא שמואל לטעמיה.